
Eörsi Gyula összehasonlító magánjogi munkásságának híd szerepe múlt és jövő, országok és világok között

Molnár Andrea*

A Bécsi Vételi Egyezmény elfogadása 1980-ban ünnep volt a világ kereskedői számára, a közös nyelvük ünnepe. Eörsi Gyula szerepe az Egyezményt megalkotó kongresszuson ismert, ahogy az azt megalapozó, sok évtizedes magánjogi összehasonlító munkája is. Az Egyezmény áttekintette és közös nevezőre hozta a magánjogok addigi eredményeit, egyúttal utat mutatott a jövőre nézve, szervezetek, régiók, országok jogalkotása számára (UPICC, PECL, CESL, stb.). Az Egyezmény, középpontjában az alapvető szerződészegéssel, a következmények komplex rendszere 30 évvel később megjelent a magyar Ptk. előkészítése során, az Eörsi Gyula munkáin nevelkedett jogásztársadalom egyhangúan ezt látta jónak. Bár az Mt a kanyarban előzve előbb bemutatta az új felelősségi rendszert, az új Ptk. a részleteket kidolgozva és az 1875-ös kereskedelmi szabályok átvételével tiszteleg Eörsi Gyula munkássága előtt.

Kulcsszavak: Bécsi Vételi Egyezmény, CISG, szerződészegés koncepciója és következményei, Polgári Törvénykönyv

The Eörsi Gyula's oeuvre on comparative law as a bridge between past and future, between states and world

The adoption of the Vienna Convention on the International Sale of Goods (CISG) in 1980 was a feast of common language for the merchants' world. The role of Gyula Eörsi on the Diplomatic Conference adopting the Convention is as well known as his oeuvre of comparative law covering decades. The CISG with the concept of breach at its centre and the complex system of consequences, reviewed the results up to that time of private laws and gathered them together with a common denominator, serving as a beacon for the future (UPICC, PECL, CESL, etc.). Decades later, the Hungarian lawyers' society saluted Eörsi's work by receiving the rules of breach and remedies from the CISG and from the rules of commerce of 1875 into the new Hungarian Civil Code (PTK).

Keywords: Vienna Convention on International Sale of Goods, CISG, concept and consequences of breach of contract, Hungarian Civil Code

<https://doi.org/10.32980/MJSz.2023.3.67>

* PhD hallgató, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Miskolci Egyetem, ORCID azonosító: 0009-0009-8123-9155.

1. Utazások a nemzetközi magánjogban magyar zászló alatt

A nemzetközi kereskedelmi élet számára ünnep volt 1980. április 11. A kereskedők egymás kölcsönös és jobb megértéséhez, érdekeik hathatósabb védelméhez, kiszámítható üzlethez, biztonságos és jóhiszemű kereskedelemhez kaptak eszközt az áruk nemzetközi adásvételéről szóló bécsi Egyezmény (Bécsi Vételi Egyezmény, Konvenció, angol rövidítésével CISG) elfogadásával. Az ENSZ és annak jogi bizottsága, az UNCITRAL hívására összegyűlt küldöttségek munkájával létrejött megállapodása felülemelkedett politikai, társadalmi, kulturális megosztottságon. Eörsi Gyula (1922-1992) szerepe az Egyezményt elfogadó Diplomáciai Konferencián ismert, csakúgy, mint évtizedes magánjogi összehasonlító munkája. Az Egyezmény, középpontban a szerződészegés koncepciójával, a következményekkel, összegyűjtötte a magánjogok addigi eredményeit és közös nevezőre hozta azokat, így mutatva utat a jövőnek (UPICC, PECL, CESL, stb.). A Konvenciónak hatalmas sikere volt. A részes Államok száma növekszik, a jogesetgyűjteménye gyarapodik, a címzettek alkalmazzák, a jogtudósok magyarázzák. A rugalmasságán és önkéntes ratifikálásán kívül a sikernek még van egy másik oka is, ami a szerződészegés következményeinek teljesen zárt rendszere. Az Egyezményt mondják a common law és a kontinentális jog házasságának is és úgy is tekinthetjük, mintegy közvetítőt, a kereskedők közös nyelvét.

Évtizedekkel később a magyar jogásztársadalom az Egyezmény és az 1875-ös kereskedelmi törvény szabályainak az új Polgári Törvénykönyvbe (Ptk) való beemelésével tisztelgett Eörsi munkássága előtt.

A tanulmány arra vállalkozik, hogy a nemzetközi magánjogi jogegységesítés eredményeit és azoknak a magyar joggal való kölcsönhatásait áttekintse egy 150 évet felölelő, az egész földkerekséget keresztbe-kasul átszelő utazás keretében, középpontban a Bécsi Vételi Egyezménnyel.

2. A nemzetközi magánjogi jogegységesítés zászlóshajója: a Bécsi Vételi Egyezmény

2.1. Az Egyezmény létrejötte: a cél az egységesített nyelv. Általában elmondható, hogy a nemzetközi magánjog ösztönzőleg hatott a jogfejlődésre, szükségszerű előrelépéseit a nemzeti jogok tudatosan felhasználhatták. A hajtóerőt az üzleti világ gyors válaszokat igénylő kérdései nyomán alakuló kereskedelmi jog adta, amely a globalizálódó nemzetközi színtérre lépve a helyi és regionális különbségek fékező erejével szembesült. Az ipari forradalmakkal hirtelen jött tömegtermelés és a tömeges áru fuvarozás lehetősége társadalmi, környezeti változásokat idézett elő. A változások mindenkit és minden élethelyzetet megszólítottak, a hagyományos kereteket szétfeszítették, a jogrendszereket megtépázták, a túlélést a körülményekhez való alkalmazkodás jelenthette. Az első gazdasági világválság¹ igazodásra, modernizálásra készítette a nemzeti, állami

¹ A *Long Depression*-nek is nevezett folyamatok mindenhol egy pénzügyi pánikkal kezdődtek 1873-ban, 1879 és 1896 között értek véget. Állandósult ár- és gazdasági recessziót jelentettek, különösen Észak-

gazdaságpolitikákat, ennek folyamányaként az egyes jogrendszereket is. Az eseti áruforgalmat határon átnyúlóan kiszolgáló kereskedelem dimenziói megváltoztak. A tömeges és gyors ügyletekhez a kereskedelmi szerződéses gyakorlat kialakítása és olyan eszközök kidolgozása kellett, amelyek a biztonságot, a szerződéses fegyelem betartását, a jóhiszemű kereskedelmet szolgálták. Erre volt válasz a jogegységesítés és harmonizálás, az egységes és a nemzeti jogoktól független jogi környezet kialakítása, kiegészülve később a rendszerezési, módszertani és alkalmazási feladatokkal.

Az ügyleteket bizonytalanná és költségessé tevő akadályok sorában elsőnek a nyelvi és hagyománybeli különbségek mutatkoztak, amelyek mellé fölsorakozott a jog eszközeinek túlzott általánossága, a résztvevő szervezetek és normák versengése, a joghézagok és az azok megoldására kéretlenül jelentkező helyi jogok indokolatlan térnyerése. Ugyanakkor a történeti gyökerek egyes közös jellemzői, a nemzetközi és a helyi jogok kölcsönhatása, a magánjog fejlődésére gyakorolt pozitív hatás és onnan kapott kölcsönhatás már előrevetítették a kecsegtető eredményeket is. Bátran használható segítséget adott a munkához a modernkori *lex mercatoria*². A megoldandó feladatok differenciálódtak, de az alapokat hangsúlyos magyar részvétel mellett a nemzetközi közösség lerakta.

Magyarország a XIX. században a hagyománytisztelést és a haladást egyszerre kívánta szolgálni, ez a kettősség sokáig gúzsba kötötte a lehetőségeit. Az 1848-49-es szabadságharc leverése a reformkorban megindult és a feudális hagyományok terhét korrigáló jogalkotást derékba törte. El kell ismerni ugyanakkor, hogy a császári abszolutizmus idején az országra erőszakolt jogszabályok³ mutatták be és honosították meg a modern polgári magánjogot. Méghozzá olyan sikerrel, hogy az önálló magánjogi jogalkotást elodáztuk.

A világválság lokális gyújtópontjaként 1873. május 8-án Bécsben kitört a tőzsdekrach. Ezt Pest-Budán önmagában még kevésbé érezték volna meg, ha ezzel egyidőben nem pusztítja végig a Kárpát-medencét egy aszályal kísért kolerajárvány. Ezzel együtt Magyarország a kiegyezéskor ott türelmetlenkedett a rajtvonalon, hogy megindíthassa gazdasága modernizálását, ezzel párhuzamosan a jogának az osztrák jogtól elkülönülő meghatározását és fejlődését. Ennek keretében egy világszínvonalú kereskedelmi kódexet tett le az asztalra 1875-ben.⁴ A kereskedelmi törvény küldetése volt egy alapvető szerszámkészlet biztosítása a magánjog számára, hiszen az osztrák Ptk kötelmi jogára alapozó bírói gyakorlat bizonytalanságokat szült a magánjogi kódex hiányában.⁵

Amerikát és Európát viselték meg.

² A modernkori *lex mercatoria* egy állandóan változó, a nemzetközi kereskedelmi jog részeként mutatkozó, az egyes államok jogától független, írott és íratlan, használatlaltal visszaigazolt szokásjogok, szokványok, gyakorlati megoldások összességékként fogalmazható meg. A létezését és mibenlétét kétségbe vonó vélemények ellenére az alkalmazása elfogadott, amit igazol az, hogy az UNCITRAL dokumentumai is befogadták, lásd pl. UPICC 2016 Preambuluma. Bővebben: Roy GOODE, Herbert KRONKE, Ewan MCKENDRICK: *Transnational Commercial Law (2nd Edition): Texts, Cases and Materials*, Oxford, 2015, DOI: 10.1093/law/9780198735441.001.0001 6. és MILASSIN László *Az ENSZ Nemzetközi Kereskedelmi Jogi Bizottsága* (UNCITRAL), UNIVERSITAS-GYŐR Nonprofit Kft, Győr, 2016, 48.

³ Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch, ABGB 1812 – Magyarországon hatályban: 1854-1861 közt.

⁴ Ez volt az 1875. évi XXXVII. törvénycikk a kereskedelemről, amely lényegében 1945-ig volt hatályban.

⁵ A bírói gyakorlat a magjogi ügyekben is alkalmazta a Kereskedelmi törvénynek az ügyletekre vonatkozó

Térjünk vissza a nemzetközi magánjog jogegységesítéséhez. Ennek első markáns nagykövete, Ernst Rabel⁶ az első cirkadalmas vargabetűk után lépett színre. Rabel funkcionális, módszertani megközelítései az összehasonlító magánjogban mérvadóvá váltak Európában és világszerte. Az általa kezdeményezett jogegységesítő munkának az eredménye volt az első tervezet az áruk nemzetközi adásvételének egységes szabályaihoz⁷, melyet a népszövetségi szervezetként 1926-ban létrehozott, római székhelyű UNIDROIT⁸ jegyzett. A tervezetet továbbiak követték. A jogegységesítési munka nemzetközi szinten megkezdődött, ám fájdalmasan megszakadt a második világháborúval és csak 1951-ben folytatódhatott.

Az átalakuló világrendben azonban csak kudarcos részsikerek vonultak fel, ösztönzést is adva a további munkának. 1964-ben a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia⁹ jól kidolgozott tervezeteket honorált Egyezmények formájában történő elfogadással, a nemzetközi adásvételt, valamint az adásvételi szerződés létrehozatalát illetően.¹⁰ Bár ezek az Egyezmények hatályba léptek 1972-ben, a tényleges alkalmazásuk elmaradt.¹¹

Magyar kezdeményezésre az ENSZ égisze alatt 1966-ban létrejött az UNCITRAL¹², amely átvette a munka irányítását és több fordulóban tervezetet készített.¹³ Így érkezünk el az utazásban 1980. március 10-hez, amikor összeült egy nemzetközi

általános szabályait, úgymint a kötelelem teljesítésének módja, helye és ideje, a megerősítésre szolgáló mellékkikötések, kárterítés. Lásd még MEZEY Barna – BÖDINÉ BELEZNYAY Kinga: *Magyar jogtörténet*, Budapest, Osiris, 2007, 198-199. és 179-188.

⁶ Ernst Rabel (Bécs, 1874-Zürich, 1955) osztrák jogtudós, a római jog, a német magánjog és az összehasonlító jog nemzetközi elismertségű művelője. Megalapította és vezette a Vilmos Császár Társaság külföldi és nemzetközi magánjogi kutatóhálózatát (Kaiser Wilhelm Institut für ausländisches und internationales Privatrecht), melynek jogutódja a Max Planck Társaság <https://www.mpg.de/en> 2023. március 14.

⁷ Draft of an International Law of the Sale of Goods, elérhető az UNIDROIT honlapjáról: [lon-upl-draft01-e.pdf](https://www.unidroit.org) (unidroit.org) 2023. március 14.

⁸ Az UNIDROIT (International Institute for the Unification of Private Law, Nemzetközi Intézet a Magánjog Egységesítéséért) egy független kormányközi szervezet, melynek székhelye Róma, a Villa Aldobrandini. Célja a magánjog és különösen a kereskedelmi jog modernizálása, harmonizálásának és koordinálása igényeinek és módszereinek kutatása, államok és régiók között, ezen célok elérése érdekében egységesített jogi instrumentumok, alapelvek és szabályok megalkotása. 1926-ban a Népszövetség szerveként jött létre, annak megszűnte után független szervezatként alakult újjá. Lásd még: www.unidroit.org 2023. március 14.

⁹ A nemzetek közötti jogegységesítési célú intézmények közül az első volt a holland kormány kezdeményezésére 1897-ben létrejött Hágai Magánjogi Konferencia, melynek alapítói között volt Magyarország is. Lásd még: Conference de la Haye de Droit International Privé – Hague Conference on Private International Law, <https://www.hcch.net> 2023. március 14.

¹⁰ Convention relating to a Uniform Law on the International Sale of Goods (ULIS), and the Convention relating to a Uniform Law on the Formation of Contracts for the International Sale of Goods (ULFC) – Magyarország nem részese az egyezményeknek, a megalkotásukban részt vett.

¹¹ Megjegyzendő, a joggyakorlat figyelembe veszi megoldásaikat az ítélkezési hivatkozásokban. Lásd különösen a CÍSG 40,42. és 57. cikkekhez : UNCITRAL Esetjogi Gyűjtemény az Egyesült Nemzetek Áruk Nemzetközi Adásvételéről szóló Egyezményéről 2016, UNCITRAL Digest of Case Law on the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods 2016, https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/cisg_digest_2016.pdf 2023. március 14.

¹² United Nations Commission on Trade Law, UNCITRAL, lásd: www.uncitral.un.org és III.1. pont

¹³ 1976-ban indult meg a szövegezési munka, melynek lépései voltak a genfi tervezet, bécsi tervezet, New York-i tervezet.

diplomáciai konferencia Bécsben. Célja egy egyezmény létrehozatala volt a nemzetközi adásvétel témakörében. A konferencia elnökének Eörsi Gyulát választották, amellyel az Egyezmény tervezetének kidolgozásához nyújtott kiemelkedő hozzájárulását ismerték el.¹⁴ Bár vékony jégen zajlott a bál,¹⁵ de a záróülésen, 1980. április 11-én elfogadást nyert az egyezmény, amely 1988. január 1-én lépett hatályba.

Kilenc évtizedes vajúdas után született meg a gyermek, az Egyesült Nemzetek Egyezménye az Áruk Nemzetközi Adásvételi Szerződéséről. Nevezzük még Bécsi Vételi Egyezménynek, Bécsi Konvenciónak vagy az angol rövidítéssel CISG-ként is emlegetjük. Neveztetik még a jogegységesítés zászlóshajójának, egy közös kereskedői nyelvnek, vagy, a magyar szakirodalomban *lingua franca*-nak.¹⁶

Az Egyezménynek ebben a pillanatban 95 tagállama van, ami összehasonlításban ritka sikernek mondható.¹⁷ Az Egyezmény hivatalos nyelvei a 101. cikk (2) bekezdése szerint az angol, az arab, a francia, a kínai, az orosz és a spanyol.¹⁸

2.2. Az Egyezmény néhány főbb jellemzője. *Alapvető elvek*¹⁹, melyeket a Preambulum vesz számba: egy új Nemzetközi Gazdasági Rend, az egyenlőségre és kölcsönös előnyökre alapozódó nemzetközi kereskedelem, az egységesített szabályok és a társadalmi, gazdasági és jogi rendszerek különbözőségeinek összeegyeztethető volta.

Rugalmasság: Az Egyezmény megengedi a részleges elfogadást az Államok részére, de a részlegesség ettől bővebb tartalommal a felek számára is rendelkezésre áll, a hazai térfél nyújtotta biztonság elvesztését ellensúlyozandó.²⁰

¹⁴ " *Mint Magyarország egyik delegátusa aktív, sok szempontból meghatározó szerepet játszott az 1976 és 1978 között elkészült genfi, bécsi, majd New York-i tervezet elkészítésében.*" VÉKÁS Lajos: *Fejezetek a magyar magánjogtudomány történetéből*, második kiadás, Budapest, ORAC Kiadó, 2022, 153-154.

¹⁵ A diplomáciai konferencián számos küldöttség vett részt, államok nagylétszámban, nemzetközi szervezetek megfigyelőként, nagy érdeklődés mellett. A hozzászólások nem ragadtak le az európai kontinentális vagy angolszász jogok összehasonlításánál, a skandináv jogi hagyományok hangsúlyozásánál sem. Valóban, kultúrák képviselői ráncolták szemöldöküket, az egész földkerekség minden zegzugából hozva üdvöztőnek szánt megoldási javaslatokat, tetszés szerint választva a biztonságos vagy merev, a rugalmas vagy laza, a bizonytalan vagy rugalmas, az objektív vagy szubjektív ítéletpárok közül. Így kezdett összeállni egy egységes szöveg, amely még az utolsó pillanatokban is módosításokat szenvedett el. Bővebben: EÖRSI Gyula: *Az 1980. évi bécsi nemzetközi adásvételi Konvenció margójára és ürügyén, Állam- és Jogtudomány* 1. sz. (1981.) 3-28.

¹⁶ SZABÓ Sarolta: *A bécsi vételi egyezmény, mint nemzetközi lingua franca: az egységes értelmezés és alkalmazás újabb irányai és eredményei*, Budapest, Pázmány Press PPKE JÁK, 2014

¹⁷ https://uncitral.un.org/en/texts/salegoods/conventions/sale_of_goods/cisg/status 2023. március 14. Magyarország részes állam aláíró államként. Érdekes, hogy az Egyesült Királyság magának az Egyezménynek nem részese, csak a megalkotásában vett részt, de ki nem kerülheti az alkalmazást. A legutóbb csatlakozottak közt van Észak-Korea (2020), Portugália (2021), Türkmenisztán (2023).

¹⁸ A magyar szöveg fordítási eltéréseire nézve lásd a 8. cikkhez fűzött magyarázatot a "tudnia kellett" vagy "nem lehetett számára ismeretlen" különbségről, in: SÁNDOR Tamás - VÉKÁS Lajos: *Nemzetközi adásvétel*, Budapest, HVG Orac Lap- és Könyvkiadó Kft, 2004, 80.

¹⁹ Ezek az alapelvek emlékeztetnek a jogegységesítési kudarcok veszélyeire, az alkalmazáshoz megkívánt elfogadó együttműködésre.

²⁰ Az Egyezményben részes államok a 92-97. cikkekben írt engedélyek alapján fenntartásokkal élhetnek, a saját joguk elsőbbségének biztosítása érdekében. A szerződő felek a 6. cikk szerint a felek nem csak kizárhatják az Egyezmény alkalmazását, de attól eltérhetnek, sőt, módosíthatják bármely rendelkezésének jogi hatását.

*Nemzetközi és autonóm jelleg:*²¹ Az Egyezmény nem tör superhatalmi babérokra, hanem a kölcsönös megértés eszközeként szolgál. *Független* kíván lenni a részes államok és szervezetek jogától, a nemzeti hagyományokra építő, diszkrecionális értelmezést kizárja, *hézagmentesen* lefedi a tárgykörébe tartozó kérdéseket. Egységesített értelmezést és alkalmazást ír elő, amihez nyelvi és összehasonító módszer, háttérkutatás, történeti kutatás, rendszerezetten publikált szakirodalom és joggyakorlat elemzése ajánlott, a jóhiszeműség mellett. Ez utóbbi egy igazi különlegesség, a nemzeti jogok feletti értelmezés mintapéldáját hozza.

Értelmezési alapelv a szerződő felek viszonyában: a fél nyilatkozatát körültekintéssel rendeli kezelni, cselekvően értelmezni a 8. cikk. Ennek ritmusa is van, a szubjektív nyilatkozat az ellenoldal szemszögéből nézendő, majd objektív fókuszba kerül. Itt megjelenik az Egyezményt végigkísérő, a megalkotáskor hosszas viták után megszületett Ésszerűen Gondolkodó Személy²², a maga rendszerező szövegösszefüggésével.

Korlátozott szabályozási tárgykör: Az Egyezmény egyes kérdéseket kifejezetten vagy mellőzéssel a szabályozási körén kívül rekeszt. A kifejezettre példák a szerződés és szokás érvényességével, valamint az áru tulajdonjogának átruházásával kapcsolatos kérdések, a mellőzésre a kamat mértéke. Ezeket a kérdéseket az ügyletre egyébként vonatkozó jog szabályai szerint kell elbírálni.

2.3. Az Egyezmény beszédes szerkezete: középpontban a szerződésszegés? *Nyelvezete mellett az Egyezmény szerkezet is beszédes.* Első ránézésre akár sorvezetőként szolgálhatna egy adásvételi szerződéshez, hiszen a bevezető és a zárórész között először meghatározzuk a szerződés feleit, a szerződés tárgyát, majd létrehozuk a szerződést, a teljesítést írjuk le, a nemteljesítésről rendelkezünk. A teljesítés – nem teljesítés témaköre eladói, vevői és közös kötelezettségek felosztásban szerepel tükrözéssel és kiegészül a mindkét felet egyaránt érintő kérdésekkel, mint a kárveszély, kamat.

Azonban mi teszi azt, hogy a Preambulum felvezetésével mindösszesen 101 cikkből, álló normaszövegnek a 25. cikke az alapvető szerződésszegés megfogalmazása, tehát rögtön a szerződés teljesítéséről szóló részét vezeti fel? Epp csak létrehoztuk a szerződésünket és már rögtön meg is szegtük volna? Nem. Itt arról van szó, hogy egy viszonyítási pontként rögzül a résztvevők pozíciójában, a változó körülményekhez való igazodásban ez az elem, amely az Egyezmény további részeit átszövi, az egyes témakörökbe beépülve. A szerződésszerűség, a kötelezettségszegés, a kárveszély átszállás, az előzetes szerződésszegés, a kártérítési szabályok – amelyek témaként is egy komplex rendszert alkotnak –, a kamat, a mentesülés, az elállás jogkövetkezmenyei, a megőrzés elemei igazodnak hozzá.

Az Egyezmény a szerkezetével is azt az üzenetet hordozza, hogy rendszerben gondolkodik, a szerződés teljesítése érdekében és a maga teljességével egy átfogó útmutatót ad a szerződő feleknek.

²¹ 7. cikk (1) bekezdés és (2) bekezdés.

²² Teljes nevén: a másik félhez hasonló, ésszerűen gondolkodó személy azonos körülmények között, 8. cikk (2) bekezdés.

Az adásvétel definícióját egységesen megfogalmazva nem találjuk, azt a Konvenció különböző részeiből kell összerakni. Az építőelemek a felek, az áru, a szerződésszerűség és a kötelezettségek, valamint a következmények. A *felek* az adott szituációtól és pozíciótól függően *az eladó és a vevő*, más kontextusban az ajánlattevő és az ajánlat címzettje, vagy hitelező és adós, megint másban sérelmet szenvedő és sérelmet okozó fél. *Áru* lehet minden ingóság a bevezető rendelkezések korlátai között, jellemzően az, ami egyértelműen beazonosítható és nem magáncélú használatra szolgáló dolog. Az áru *szerződésszerűsége* objektív kritériumokat jelöl meg²³. A felek *kötelezettségei* fő- és mellék kötelezettségekként rendszerezhetők.²⁴

2.4. A szerződésszegés koncepciója. *A szerződésszegés koncepciója* az Egyezmény központi figurájaként a minősítés rendszerét és annak alkalmazását jelenti. A teljesítés során mutatkozó nehézség, zavar esetén szerződés számára "élet – halál" kérdés magának a szerződésszegésnek a minősítése, miszerint az alapvető vagy sem. A felek kötelezettségei és várákozásai szisztematikusan erre a minősítésre vannak felépítve, ennek ismeretében kell igazodniuk a megváltozott helyzethez.

A szerződésszegés a szerződésszerűség hiányát jelenti és végtelen számú variációban fordulhat elő. A felek ellentétes érdekei ütköznek egymással, kinek-kinek a saját jogi tradícióival támogatottan. A szerződésszegés bekövetkeztének körülményei és a szerződéses érdekek egyensúlya vizsgálendő a következmények meghatározásához, az összes körülmény egyedi elbírálásával. A cél, hogy a felek a szerződéses egyensúlyt a megváltozott körülményekhez igazodva nyerjék vissza és tartsák fenn. A koncepció erre ad egy útmutatót a felek számára.

A szerződésszegésért való felelősséget is kimondja a Konvenció (46. cikk) és egyes kérdéseit is rögzíti. A felelősség elméletileg kizárható a szerződésszegésért a 6. cikk szerint, de a teljes kizárás nem kompatibilis az Egyezmény szellemével²⁵.

Alapvető szerződésszegés meghatározását illetően az Egyezmény gondolatmenete a *pacta sunt servanda* elvből továbblépő *favor contractus* elv. A minősítési séma a megkülönböztetés: (i) nincs szerződésszegés – (ii) szerződésszegés van, de nem alapvető – (iii) van szerződésszegés és az alapvető. A következmények is a minősítéstől függenek, ez orientálja a feleket.

Az alapvető szerződésszegés minősítési rendszere két alappillérre épül, a hátrányra és a kimentésre, ezeken ülnek a további építőelemek. A *hátrány témakörében* három elemet találunk. Az első az alapvetőként megkülönböztetett szerződésszegés. Bármilyen kötelezettség megszegése felminősülhet alapvetővé, ha az azzal okozott hátrány, hiány, hiba kellőképpen súlyos. Iskolapélda ehhez a csomagolás és biztosítás elmaradása akkor, amikor az eladó előtt nem maradhatott ismeretlen, hogy a vevő továbbértékesítésre veszi az árut²⁶. A második elem maga

²³ Az árunak alapvetően a szerződésnek és az Egyezménynek kell megfelelnie. Lásd még: 35. cikk.

²⁴ A főkötelezettségek a szerződés szerint és eladói oldalon a 30. cikk szerint alakulnak az áru szolgáltatásának, a tulajdonjog átadásának és az okmányokátadásának csomópontjaival, míg a vevői oldalon az 53. cikk szerint a vételár megfizetését és az áru átvételét jelentik. A további kötelezettségek az Egyezmény egyéb részeiben szétszórva találhatók.

²⁵ CISG-AG 17. sz. Vélemény, SÁNDOR-VÉKÁS im. 434.

²⁶ Cesare Massimo BIANCA – BONELL Michael Joachim: *Commentary on the International Sales Law: The 1980 Vienna Sales Convention*, Milan, Guiffre, 1987, 212.

a hátrány, amelynek szintén nem a természete, hanem a hatása, súlyossága az, ami a minősítésben szerepet vállal. A harmadik elem az orvosolhatóság, tehát a hátrány alapvetően megfosztja-e a sérelmet szenvedő felet attól, ami a jogos elvárása volt²⁷. Ha a sérelem részben, vagy egészben orvosolható és erre a szerződésszegésben lévő fél részéről a szándék fennáll, az alapvető minősítés kérdéssé válik. A *kimentés témakörében* az előreláthatóság érkezik. Vele együtt – az objektivitás igényére válaszul – jön a hasonló körülmények közt lévő Ésszerűen Gondolkodó Személy,²⁸ hogy fölvegye a szemüveget, amivel visszanéz a jövőből a múltba.

A szerződésszegés koncepciója egy koherens rendszer, amit a felek együttműködési kötelezettsége tesz élővé, működővé az áru ellenőrzését, a panaszt, az orvoslást, a tájékoztatást, a jogkövetkezmények megválasztását és alkalmazását illetően.

A koncepció újításai a bármilyen kötelezettség megszegésével okozott hátrány mértéke mint kiindulópont, az előreláthatóság korlátja, valamint a viszonyítás a szerződésszegést elszenvedő fél várakozásaihoz és a másik félnek a teljesítéshez fűződő érdekeihez.²⁹

2.5. A szankciórendszer és koncepciója. Alaptétel, hogy mind a sérelmet szenvedő, mind annak okozója köteles keresni a legkevésbé hátrányos következményeket adó kifejeletet, kötelesek az eredeti elvárásokat a megváltozott körülményekhez igazítani. Ehhez ad asszisztenciát az Egyezmény által kidolgozott szankciórendszer, amely a körülményektől és a szerződésszegés jellemzőitől függően nyer alkalmazást. Rangsorolt elemei a *favor contractus* elv mentén, a szerződés teljesítését előmozdító szerepben formálják a felek viszonyát, az objektivitás címkéjével a homlokukon. Ha az Egyezmény középpontját a szerződésszegés jelenti, akkor a gerincét a szankciórendszer adja.³⁰

A szankciórendszer felépítése a következő. A szankciók azonos mintára készültek az eladó és a vevő vonatkozásában, a II. Fejezet II. és III. címében, de a hangsúly nyilvánvalóan az eladói kötelezettségszegésen van. Madártávlatból a rendszer elemei a következők: *a)* jog a teljesítés követelésére, ezen belül *aa)* a teljesítés követelése, *ab)* kicserélés, *ac)* kijavítás, *b)* elállás, *c)* kártérítés – ami önmagában is egy egységes rendszer –, *d)* árcsökkenés, *e)* egyéb szankciók az 51-52. cikk szerint.

²⁷ Diplock teszt: "megfosztja-e az esemény felmerülése a felet ... alapvetően a teljes előnytől, amelyet a felek szerződésben kifejezett szándéka szerint elérhetett volna" (a tanulmány szerzőjének fordítása). Lord Diplock híres tesztjére hivatkozik BIANCA – BONELL im. 213.

²⁸ A Ptk nem vette át mechanikusan a fogalmat, hanem a gyakorlatban az elvárhatóságot használja: Ptk 6:142. §.

²⁹ A 25. cikk szövege egy nagyon komoly ütközőzőna volt az Egyezmény létrehozatalán dolgozó küldöttségek között. A véleménykülönbségeket a Konferencia elnöke csak az érdekek és javaslatok közti manőverezéssel tudta kordában tartani. Erről ő maga szellemes, de szigorú hangnemben a definiálás ördögét megidézve emlékezik meg, mielőtt megállapítja, hogy a norma szavainak darabszáma is megduplázódott: "Minél inkább halmozzák az elemeket, minél inkább igyekeznek a definícióban a főelemet további mellékmondatokkal megmagyarázni, annál több magyarázatra szoruló elemmel lesz dolga a jogalkalmazónak: a magyarázat magyarázata ahelyett, hogy megmagyarázná a megmagyarázandót, további magyarázatra szoruló kifejezéseket, fogalmakat termel." EÖRSI im. 7.

³⁰ Az e pontban írtak csak az Egyezmény hatálya alá tartozó, érvényes szerződésekre vonatkoznak olyan esetben, ahol az eladó nem utasította vissza a teljesítést.

További elemei a szankciórendszernek szétszórva a III. és V. címben található, alkalmazásuk a felek együttműködésétől függ. Ezek az orvosláshoz való jog (37, 48. cikkek), a póthatáridő (*Nachfrist*, 47. cikk), a felelősségi kérdések a kifogásról szóló értesítési kötelezettség eseteiben (39, 40, 44. cikkek), egyes jogok és kötelezettségek a szerződés teljesítése előtt (48, 56. cikkek), továbbá a kárveszély átszállásakor megnyíló egyes jogok (66-69. cikkek), az előzetes szerződésszegés (71, 72. cikkek), a mentesítő okok (79-80. cikkek), az elállás jogkövetkezményei (81-84. cikkek) és a megőrzés (85-88. cikkek).³¹

A szankciók rendszere is teljes, a funkciójának alárendelt alkalmazással. A jogkövetkezmények nem függenek a vétkességtől, így objektívek.

Ugyanígy a mentesítési okok rendszere is objektív. Célja a szerződés mentése, az elállás elkerülése, tartózkodás a megszüntetéstől. További cél a szerződésszegéssel okozott hiány, sérülés betöltése, pótlása, helyreállítása. Mögöttes megfontolások a létrejött szerződés tisztelete, a gazdaságosság és a kisebb súlyú nehézségek túlzó következményeinek kiküszöbölése.

A jogkövetkezmények közt a leghangsúlyosabb a teljesítés követeléséhez való jog, míg a legsúlyosabb az elállás. Mind a két szankciótípusra jellemző, hogy az eset összes körülményeitől függenek és komoly korlátok közé szorul az alkalmazásuk. A teljesítési érdekek kiegyensúlyozása, a feleknek a szerződésszegéskor mutatott viselkedése az esetleges mulasztásokkal, mentesítő okok, összeférhetlenség más szankciókkal jelentik az útjelző bójákat. Az elállás csak akkor lehetséges, ha objektíven a vevőtől többé nem várható el a szerződés folytatása, az eset összes körülményei alapján³². Áttekintve a teljes rendszert, józan belátással megállapítható, hogy mind a teljesítés követelése, mind az elállás írt hagy a sérelmet szenvedő pénztárcájában, amit a kártérítés szabályai egyensúlyozhatnak ki. A joker lap a pakliban az árcsökkentés, amelyhez a sérelmet szenvedő mint menedékhez folyamodhat.

A rendszerbeli gondolkodás bemutatásához engedjék meg egy példát kölcsönözni, Honnold professzortól³³. A Miskolc Búza téren prosperáló pékműhely a törzsvásárlóiban bízva leszerződik egyhavi mennyiségre a Parmiggiano di Parma S.R.L. céggel és megrendel tőle 1000 Euróért parmezán sajtot. A pékműhelynek nélkülözhetetlen szüksége van a sajtra. De a szállítás közben olyan okból, amiért az olasz cég nem felel, az áru megsérül és már csak 200 Eurót ér. Mit tesz ilyenkor a

³¹ Ismét további jogok nem nevesítetten az értesítés megszerzéséhez fűződő jog (37. és 48. cikkek, 39. és 40. cikk, 71. és 72. cikk), ugyanígy az ahhoz fűződő jog, hogy az áru megvizsgálására vonatkozó kötelezettség teljesüljön (38. és 51. cikkek), a visszatartás és felfüggesztés joga (58, 85. és 86. cikkek), a kárenyhítési kötelezettség betartásához és a felelősség megosztásához való jog (77. cikk), a szerződéses viszony elszámolása során jelentkező jogok (81-88. cikkek). Az újratárgyaláshoz való jog létezése a szerződésszegéssel, vagy akár csak a mentesítő okokkal kapcsolatosan vitatéma a szakirodalomban, a szerző a pozitív válaszolók körét erősíti az Egyezmény alapcéljából levezetve. Lásd még: Yasutoshi ISHIDA Identifying Fundamental Breach of Article 25 and 49 of the CISG: The Good Faith Duty of Collaborative Efforts to Cure Defects - Make the Parties Draw a Line in the Sand of Substantiality, *Michigan Journal of International Law*, Volume 44, Issue 1, 2020, <https://doi.org/10.36642/mjil.41.1.identifying>

³² Az ULIS-al szemben nincs automatikus elállás.

³³ John O. HONNOLD: *Uniform Law for International Sales*, Kluwer Law International, The Hague, 3 ed., 1999, 322-325.

pékműhely? Elmegy a Búza téri piacra, megnézi, hogy kapható-e hazai gyártású parmezánsajt, ha igen, azonos vagy drágább, mint a sérült áru. Ha azt látja, hogy aznap a hazai parmezán 200 Euróért kapható, úgy joga van elállni és kártérítést kérni. A kártérítéshez a mentesülés miatt nem jut hozzá, sajta nem lesz, más megoldást kell keresen. Átveszi a sajtot, de csak 200 Eurót fizet érte, az ügy pedig itt befejeződik. Ha azt látja a pékműhely, hogy a hazai parmezánsajt 400 Eurót ér aznap, akkor átveszi a sérült sajtot 200 Euróért és így ér véget az ügylet. Még mindig nem érdeke az elállás. Azonban, ha aznap a túlkínálat 100Eurós árat hozott a hazai parmezánsajtból, akkor már a pékműhelynek érdeke az elállás, ezzel együtt a piacon kedvére válogatva bevásárol a 100 Eurós sajtból, az olasz sajtmeister pedig viheti a portékáját, amerre tudja.

3. Az élő Egyezmény

3.1. A gyakorlati alkalmazást alkalmazását segítő szervezetek és adatbázisok. Az Egyezmény alkalmazása számára külön önálló szervezet nincs, önálló bírósága sincs. Az Egyezmény letéteményese az ENSZ főttkára³⁴.

Az *Egyesült Nemzetek nemzetközi kereskedelmi jogi Bizottsága*, rövidített angol nevén az *UNCITRAL*³⁵ van hivatva az Egyezményt gondozni. Az UNCITRAL maga is jogi instrumentumokat alkot meg, de a tevékenységébe tartozik a maga vagy más szervezet jogi eszközei egységes értelmezésének és alkalmazásának elősegítése is. Erre nézve többek közt biztosítja az instrumentumok koherenciáját, tudományos munkákkal, azok figyelemmel kísérésével, oktatással vesz részt a kereskedelmi jogi nyelv kialakításában a modern kori kihívások között. Szakkönyvtárat tart fenn és egy tájékoztatási rendszert működtet. Az *UNCITRAL tájékoztatási rendszere a CLOUT* elnevezést viseli³⁶ és az UNCITRAL által kidolgozott jogi szövegekkel kapcsolatos, analitikus esetjog összesítésére is vállalkozik 2004 óta³⁷.

Ha az UNCITRAL legzajosabb sikerét jelentő Egyezménynél magyar vonatkozást kerestünk, tegyük ezt meg bátran magánál a szervezetnél is. Álljon itt tiszteletadásul Ustor Endre, Meznerics Iván, Réczei László, Szász Iván és Katona Péter neve "a döntő szellemi impulzust" adó³⁸ Eörsi Gyula neve mellett, akik a létrejöttét kezdeményezték³⁹.

További intézetek és általuk fenntartott adatbázisok listája a teljesség igénye nélkül: (1) *CISG Advisory Council*, CISG-AG, amely elsődlegesen véleményeket ad ki, szakfordításokat készít, könyvtárat tart fenn és esetjogi gyűjteményt kezel,⁴⁰ (2)

³⁴ 89. cikk

³⁵ www.uncitral.org 2023. március 14.

³⁶ CLOUT: Case Law On Uncitral Texts: https://uncitral.un.org/en/case_law 2023. március 14.

³⁷ UNCITRAL Digest of Case Law on the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods 2016, https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/cisg_digest_2016.pdf, 2023. március 13.

³⁸ VÉKÁS im. 153. Eörsi neve Clive Maximilian Schmitthof neve mellett nyer említést a szövegösszefüggésben.

³⁹ Növeli érdemüket az eredményeik összevetése Magyarország azonos időszakának ideológiai és gazdaságpolitikai irányvonalával.

⁴⁰ Az Egyezmény egységes értelmezésének céljából és elősegítésére létrejött magánkezdeményezésű szervezet, részére 2012-től az UNCITRAL, 2015-től pedig az UNIDROIT biztosít megfigyelői pozíciót.

hasonlóképpen a *Max Planck Intézet*⁴¹, (3) Pace Law School Institute of International Commerce Law,⁴² (4) CISG Online,⁴³ (5) az UNIDROIT három adatbázist tart fenn, az Unilaw, az Unifor Law Review és az Unilex adatbázisokat,⁴⁴ (6) UNILEX adatbázis egy nemzetközi esetgyűjtemény és könyvtár az Egyezmény és az UPICC vonatkozásában.⁴⁵ Az Egyezmény gyakorlatát segíthetik még a (7) WTO kereskedelmi egyezményei és vitarendezési eljárásai,⁴⁶ valamint (8) az ICC kereskedelmi eszközökről fenntartott adatbázisa, úgy mint az Incoterms, vagy az okmányos meghitelezés dokumentumai.⁴⁷

3.2. Az Egyezmény, mint forrás. A nemzetközi magánjogi jogegységesítés és harmonizáció további eszközei, legyenek akár íratlan szabályok, mintaszerződések, vagy nem kötelező erejű szabálygyűjtemények, biztonsággal építhettek az Egyezmény megoldásaira, köszönhetően az UNCITRAL jogegységesítő és kooperatív tevékenységének. Ilyen eszköz az értelmezési alapelv, amely kidolgozott és hézagmentes megoldása okán az egyik leggyakrabban felhasznált megoldás.

Az Egyezmény további jogi instrumentumok, egyezmények kidolgozására is ösztönzőleg hatott. Nézzük ezek sorát. Az UNIDROIT pénzügyi lízing és a factoring témakörökben létrehozott egyezményei,⁴⁸ majd egy, a meglévő nemzetközi szerződéses jog egyfajta rendszerezett összefoglalásaként megalkotott UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts (UNIDROIT Principles vagy UPICC)⁴⁹ az első ilyen eszközök. A Lando Bizottság által több lépcsőben, 1995 és 2001 között készített gyűjtemény, a Principles of European Contract Law (PECL) a határon átnyúló kereskedelem megkönnyítését és a Közös Piac megerősítését célozta meg. 2011-ben készült el egy újabb átfogó munka, az Európai Unió közössége számára. A közös adásvételi jogra vonatkozó rendeleti javaslat, a "Proposal for a Regulation on a Common European Sales Law" (CESL).⁵⁰ Sajátos inspiráció mutatkozik kivételesen az Egyesült Államok jogában. A tagállami jogegységesítés eszközöként kifejlődött "Restatements" alkalmazásában mutatkozó ellentétek esetén a bírói gyakorlat képes volt az amerikai jogot félretéve a CISG-t segítségül hívni ítéleti

Lásd <https://cisgac.com/opinions/> 2023. március 14.

⁴¹ Az Ernst Rabel által létrehozott Karl Wilhelm Institut jogutódja. Lásd <https://www.mpg.de/en> 2023. március 14.

⁴² Az Egyezmény anyagainak legösszetettebb gyűjteménye. Lásd <https://iicl.law.pace.edu/cisg/cisg> 2023. március 14.

⁴³ Bázeli Egyetem Jogi Karán, Prof Dr. Ulrich G. Schroeter és csoportja leginkább naprakész CISG adatbázisa, lásd <https://cisg-online.org> 2023. március 14.

⁴⁴ Lásd <https://www.unidroit.org/?s=cisg> 2023. március 14.

⁴⁵ Az UNIDROIT-hoz kapcsolódik, Prof Joachim Bonell főszerkesztésében, lásd <https://www.unilex.info> 2023. március 14.

⁴⁶ Kereskedelmi Világszervezet, World Trade Organization: a liberalizált világkereskedelem elkötelezett támogatója. Lásd <https://www.wto.org> 2023. március 14.

⁴⁷ Nemzetközi Kereskedelmi Kamara, az International Chamber of Commerce (ICC) a világkereskedelem gazdasági szempontú szakmai szervezete, amely Lásd <https://iccwbo.org> 2023. március 14.

⁴⁸ A nemzetközi pénzügyi lízingről szóló, Ottawában 1988. május 28-án kelt UNIDROIT Egyezmény, a nemzetközi követeléstételről szóló, Ottawában 1988. május 28-án kelt UNIDROIT Egyezmény.

⁴⁹ A legutolsó kiadása 2016.

⁵⁰ A javaslat elfogadást soha nem nyert, de még napirenden van. A kereskedők világtól idegen hangsúlyt ad a fogasztóvédelemnek, a digitális tartalmak invenciózus ügyleteire vonatkozó javaslatokat ad. Lásd még: KIRÁLY Miklós: The rise and fall of Common European Sales Law. *ELTE LAW JOURNAL* 2015_2

indoklásában az ellentétek kiküszöbölésére.⁵¹ Messzire utaztunk, ideje visszaindulunk Magyarországra.

3.3. Az Egyezmény és a magyar jog. Az Egyezmény létrejöttének idején Magyarországon az 1959. évi IV. törvény (rPtk.) volt hatályban Polgári Törvénykönyvként. A rPtk a magánjogi jogalkotás hagyományait kívánta továbbvinni a maga korában elegáns megoldásokkal és a történelmi helyzet idején aktuális ideológiai torzításokkal, amelyekre vonatkozóan az 1977-es Ptk novella és az 1978. évi 8. tvr.⁵² már előre jelezték a változtatás igényét és lehetőségét. 1988. január 1-én Magyarországon is hatályba lépett az Egyezmény, a magánjogi szabályozásunk átfogó revíziója nemsokkal később elindult. Az új Ptk koncepciója és programja 2002-ben került közzétételre a Magyar Közlönyben⁵³. A Koncepció alapozott a CISG-re, az UPICC-re, a PECL-re. A szerződészegés jogkövetkezményei körében (IX. fejezet 5.§ c) pont) különös figyelem esett az előreláthatóságra a károkkal kapcsolatban a kárfelelősség körében (XI. fejezet 4. § a)). A koncepció a felelősségnek egy új rendszerét építette fel, megkülönböztetve a szerződéses vagy szerződésen kívüli károkozásért való felelősséget. Új, de az Egyezményből mégis ismerős elemként azonosíthatjuk a teljes kártérítést és annak korrekciójaként az előreláthatóságot az időbeliségével, az elvárhatóságon keresztüli vizsgálati módszert, a hatáskörön kívüliség objektív kategóriáját, a harmadik személyért való felelősség részleteit.⁵⁴ A 2009-es Javaslat miniszteri indoklása⁵⁵ a CISG-re hivatkozik a szokványok, a szerződészerűség és a többlet teljesítés, valamint a szerződésen kívüli felelősség körében.⁵⁶ A 2013-as törvényjavaslat miniszteri indoklása fenntartotta az eredeti koncepciót, ami így alapjául szolgált a 2013. február 11-én elfogadott és 2014. március 15-én hatályba lépett, Magyarország Polgári Törvénykönyvéről szóló 2013. évi V. törvénynek. A Kommentárok azt mutatják, hogy a kellő respectet kapó Egyezmény révén érkezett újítások belesimultak a magánjogi gondolkodásba.⁵⁷⁵⁸

Nem csak a Ptk volt a haszonélvezője az újragondolt szerződéses kárfelelősség jogkövetkezményeinek, hanem a munkajog is. A magyar jogalkotási rendszer csavarja okán a az orvoslás megreformált rendszere az új Munka Törvénykönyvével jelent meg elsőként, 2012. július 1-én.⁵⁹

⁵¹ Prof Peter Hay előadása a Harmadik Restatement (Conflict of Laws) előkészületeiről, ELTE ÁJK, Budapest, 2022. június 9.

⁵² Kereskedelmi törvény hagyományainak elismerése kisebb súlyú kérdésekben, lásd miniszteri indoklás az 1977. évi IV. törvény tervezet Negyedik Rész, a Kötelmi Jog, I. Cím A szerződés (198-338. §) részhez, 7. pont, továbbá a nem vagyoni kár iránti igény jogszerűségének elismerése. A külkereskedelmi kapcsolatokban korrekciót kaptak az ideológián kívül mással nem magyarázható tilalmak.

⁵³ Magyar Közlöny 2002. évi 15. szám II. kötet.

⁵⁴ A Ptk. 6:142, 6:143, 6:148. §-okban nyertek elfogadást.

⁵⁵ Indoklás a Polgári Törvénykönyvről szóló T/5949. számú törvényjavaslatához.

⁵⁶ Bővebb adalék a javaslatához: Dr. VÉKÁS Lajos: Bírálat és jobbító észrevételek az új Ptk. kormányjavaslatához *Magyar Jog*, 2008/9., 577-590.

⁵⁷ Polgári Jog I-IV. Kommentár a gyakorlat számára, Hatodik kiadás, főszerkesztő WELLMANN György, Budapest, ORAC Kiadó, online változat, frissítve: 2022. január 1, a Ptk. 6:142. §-ához a kimentés témakörben a CISG 79. cikkének gyakorlatát javasolja figyelembe venni.

⁵⁸ Lásd még: BORONKAY Miklós: Kártérítés fedezeti szerződés alapján, *Magyar Jog*, 2015/5., 274-282.

⁵⁹ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2009. évi CXX. törvény soha nem lépett hatályba. Egy újabb javaslat került elfogadásra 2013. február 26-án és lépett hatályba 2014. március 15-én. A Munka

A fedezeti szerződés szabályozását érdemes külön is megvizsgálni, az utazásunk végén, mert hazaérkeztünk. Négy jogi instrumentumot tegyünk a vizsgálóasztalra 1875 és 2012 közötti időkből.

*Kereskedelmi törvény: 1875. évi XXXVII. törvénycikk*352. § Ha a vevő a vételár megfizetésével késik s az áru még átadva nem lett, az eladó tetszése szerint vagy a szerződés teljesítését s a késedelemből eredő kár megtérítését követelheti, vagy az árút a jelen törvény 347. §-ban foglalt határozatok megtartása mellett a *vevő rovására eladhatja* s egyuttal a kár megtérítését igényelheti; vagy végre a szerződéstől egyszerűen elállhat, mintha az meg sem kötött volna.

rPtk (1959. évi IV. törvény) sem a normaszövegben, sem a gyakorlatában nem jelenik meg az intézmény.⁶⁰

ENSZ Egyezmény az Áruk Nemzetközi Adásvételéről, 1980.:A szerződéstől való elállás, illetve annak felmondása esetén, ha ezt követően a vevő ésszerű módon és ésszerű időn belül *helyettesítő árut vásárolt, vagy az eladó az árut újra eladta, a kártérítést igénylő fél követelheti a szerződéses ár és a fedezeti ügylet ára közötti különbözet*, valamint a 74. Cikk szerint járó valamennyi egyéb kára megtérítését.

Ptk. (2013. évi V. törvény) 6:141. § [*Fedezeti szerződés*]:A jogosult - elállása vagy felmondása esetén - a szerződéssel elérni kívánt cél megvalósítására *alkalmas szerződést köthet*, és - a kártérítés szabályai szerint - követelheti a kötelezettől a *szerződésben és a fedezeti szerződésben kikötött ellenértékek közötti különbség*, továbbá a fedezeti szerződés megkötéséből eredő költségek megtérítését.

4. Tisztelet és büszkeség – zárógondolatok

Az Egyezmény közvetítésével visszakaptunk-e valamit? Vagy a magyar jogi gondolkodás hozzá tett a nemzetközi jogegységesítéshez, amelytől vissza is kapott? Mind a kettő igaz, mint ahogy az is, a Konferencián elnöklő Eörsi Gyula szerepe az Egyezmény létrejöttében és utóéletében is igen hangsúlyos. Feszesen laza stílusát idézzük meg az Egyezményt előkészítő ülések egyikének szünetében lejegyzett színdarabjával: "Unifying the Law – A Play in one Act, with a Song".⁶¹

A tanulmány tisztelegni szeretne Eörsi Gyula emléke előtt, egyúttal professor társai előtt is, akik átszolgálták a magyar magánjogi fejlődést kíméletlen időszakokon és megpróbáltatásokon, visszajuttatták a maga útjára, miközben nemzetközi elismertségű értékeket teremtettek, példamutatóan.⁶²

S ne feledjük, nincs olyan jogkövetkezmény az Egyezményben, ami csak önmagáért létezne. Mindegyiknek van egy kötelezettség párja az ellenérdekű oldalon, míg vannak kötelezettségek, amelyek épp a sérelmet szenvedő felet terhelik, a jogait körülölelve. Ez egy folyamatos együttműködési hálózat a felek

Törvénykönyvről szóló 2012. évi I. törvény 2012. július 1-én lépett hatályba. Azonban a kártérítési gyakorlata a Ptk-tól eltérő irányt vett.

⁶⁰ BORONKAY által idézett határozatok a 2000-es évektől jeleznek csak eseteket, korábról nem.

⁶¹ Gyula EÖRSI "Unifying the Law – A Play in one Act, with a Song", *The American Journal of Comparative Law*, Vol. 25, No. 4 (Autumn, 1977), 658-662 <https://doi.org/10.2307/839931>

⁶² A tanulmány szerzője személyes köszönettel tartozik Harmathy Attila Professor Úrnak, aki a kutatásaiban elindította.

között a szerződés megkötését megelőző fázistól kezdve a teljes teljesítésig vagy a teljes vagy részleges kártalanításig. Nincs egyoldalú megkülönböztetés egyik fél javára sem a Konvencióban és a hazai jogok egyik intézményét se lehet becsempészni mérsékelt gyanánt. A kereskedők nem vágnak Káoszföldre. A rendes kereskedői gondosság a szerződésszegés minden lehetséges következményét végig kell gondolja, a peres és a végrehajtási kudarcokkal együtt. Így kell versenyeztesse az elállást az áru megtartásával, ha azt kártérítéssel vagy árleszállítással egészítheti ki.

Irodalomjegyzék

- Az új polgári törvénykönyv koncepciója és tematikája – Magyar Közlöny 2002/15/II. 2002. január 31.
- BERGENDI-RÁCZ Diána: Régi ismerős új köntösben: a Bécsi Vételi Egyezmény jelentősége és hatásai a hatályos Polgári Törvénykönyvben – különös tekintettel a szerződésszegés eseteire, *JOG ÉS ÁLLAM* 24: (1) p. 79.
- BORONKAY Miklós: Kártérítés fedezeti szerződés alapján, *Magyar Jog*, 2015/5., 274-282.
- Cesare Massimo BIANCA –Michael Joachim BONELL: *Commentary on the International Sales Law: The 1980 Vienna Sales Convention*, Milan, Guiffrè, 1987CISG Advisory Council Opinions: No. 5, 7, 8, 9, 17, 19, 20, <https://ciscac.com/opinions/> 2023. március 14.
- Viktor Előd CSERÉP: E Pluribus Unum – Out of Many, One Common European Sales Law?, *29 Pace Int'l L. Rev.* 205 (2017) <https://doi.org/10.58948/2331-3536.1368>.
- EÖRSI Gyula: Az 1980. évi bécsi nemzetközi adásvételi Konvenció margójára és ürügyén, *Állam- és Jogtudomány* 1. sz. (1981.) 3-28.Gerhard LUBBE: Fundamental breach under the CISG: A source of fundamentally divergent results, *Rebels Zeitschrift für Ausländisches und Internationales Privatrecht*, 2004. vol. 68. no. 3, 444-472. <https://doi.org/10.1628/0033725042946852>
- Gyula EÖRSI: "Unifying the Law – A Play in one Act, with a Song", *The American Journal of Comparative Law*, Vol. 25, No. 4 (Autumn, 1977), 658-662 <https://doi.org/10.2307/839931>
- Roy GOODE, Herbert KRONKE, Ewan MCKENDRICK: *Transnational Commercial Law (2nd Edition): Texts, Cases and Materials*, Oxford, 2015, <https://doi.org/10.1093/law/9780198735441.001.0001>
- John O. HONNOLD: *Uniform Law for International Sales*, Kluwer Law International, The Hague, 3 ed., 1999, 322-325Peter HUBER: CISG – The Structure of Remedies, 71 *Rebels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht* (January 2007), 13-34. <https://doi.org/10.1628/00337250779800282>.
- Yasutoshi ISHIDA: Identifying Fundamental Breach of Article 25 and 49 of the CISG: The Good Faith Duty of Collaborative Efforts to Cure Defects - Make the Parties Draw a Line in the Sand of Substantiality, *Michigan Journal of*

- International Law*, Volume 44, Issue 1, 2020,
<https://doi.org/10.36642/mjil.41.1.identifying>
- KIRÁLY Miklós: The rise and fall of Common European Sales Law. *ELTE LAW JOURNAL* 2015_2
 - MEZEY Barna – BÓDINÉ BELEZNAV Kinga: *Magyar jogtörténet*, Budapest, Osiris, 2007
 - MILASSIN László: *Az ENSZ Nemzetközi Kereskedelmi Jogi Bizottsága (UNCITRAL)*, UNIVERSITAS-GYŐR Nonprofit Kft, Győr, 2016
 - Polgári Jog I-IV. Kommentár a gyakorlat számára, Hatodik kiadás, főszerkesztő WELLMANN György, Budapest, ORAC Kiadó, online változat, frissítve: 2022. január 1
 - SÁNDOR Tamás - VÉKÁS Lajos: *Nemzetközi adásvétel*, Budapest, HVG Orac Lap- és Könyvkiadó Kft, 2004, 80. Peter SCHLECHTRIEM – Petra BUTLER: *UN Law on International Sales: The UN Convention on the International Sale of Goods*, Springer International Publishing, 2009. SZABÓ Sarolta: *A bécsi vételi egyezmény, mint nemzetközi lingua franca: az egyeséges értelmezés és alkalmazás újabb irányai és eredményei*, Budapest, Pázmány Press PPKE JÁK, 2014
 - UNCITRAL DIGEST of Case Law on the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods 2016, https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/cisg_digest_2016.pdf 2023. március 14.
 - VÉKÁS Lajos: *Fejezetek a magyar magánjogtudomány történetéből*, második kiadás, Budapest, ORAC Kiadó, 2022, 153-154.
 - VÉKÁS Lajos: Bírálat és jobbító észrevételek az új Ptk. kormányjavaslatához *Magyar Jog*, 2008/9., 577-590.
-
-